O. P. JINDAL SCHOOL, SAVITRI NAGAR

Half Yearly Examination (2026 – 2027)

Class: VI **MM: 50**

Subject: Sanskrit **Time: 2. Hrs.**

Name: _____ Class / Section: _____ Roll No.: _____

Fifteen Minutes Extra will be for reading the Question Paper.

निर्देशाः– 1) प्रश्नपत्रे चत्वारि खण्डानि सन्ति।

खण्ड **'क'** अपठित– अवबोधनम् (08 अङ्काः)

खण्ड **'ख'** रचनात्मकं– कार्यम् (10 अङ्काः)

खण्ड **'ग'** अनुप्रयुक्त– व्याकरणम् (12 अङ्काः)

खण्ड **'घ'** पठित– अवबोधनम् (20 अङ्काः)

2) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः।

3) प्रश्नानाम् उत्तराणि खण्डानुसारं क्रमेणैव लेखनीयानि।

4) प्रश्न संख्या अवश्यं लेखनीयाः।

5) उत्तराणि संस्कृतेन एव लेखनीयानि।

खण्ड 'क' अपठित–अवबोधनम्

प्र01 निम्नलिखितं गद्यांशं ध्यानेन पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत–

(निम्नलिखित गद्यांश को ध्यान से पढ़कर निर्देशानुसार प्रश्नों के उत्तर दीजिए)

ग्रामे एकः कृषकः वसति। तस्य नाम शिवरामः अस्ति। शिवरामस्य गृहस्य समीपे कूपः न अस्ति। सः अति–कष्टम् अनुभवति। सः चिन्तयति–कथम् एतस्याः समस्यायाः समाधानं भविष्यति।

I. एकपदेन उत्तरत– (एक पद में उत्तर दीजिए) **(½x2=1)**

(क) ग्रामे कः वसति ?

(ख) कृषकस्य नाम किम् अस्ति ?

II एकवाक्येन उत्तरत–(एकवाक्य में उत्तर दीजिए) **(2x2=4)**

(क) कस्य गृहस्य समीपे कूपः न अस्ति ?

(ख) शिवरामः किम् चिन्तयति ?

IV निर्देशानुशारम् उत्तरत– (निर्देशानुसार उत्तर दीजिए) **(1x3=3)**

(क) 'कृषकः' इति पदस्य किं विशेषणपदम् अत्र प्रयुक्तम् ?

(अ) एकम् (ब) एका

(स) एकाम् (द) एकः

(ख) 'कूपः' अस्य किं क्रियापदम् अत्र प्रयुक्तम ?

(अ) वसति (ब) अस्ति

(स) अनुभवति (द) भविष्यति

(ग) 'दूरम्' अस्य किं विलोमपदम् अत्र प्रयुक्तम् ?

(अ) समीपम् (ब) सम्पर्कम्

(स) सम्पर्के (द) समीपे

(घ) 'वसति' अस्य क्रियापदम् किं कर्तृपदम् अत्र प्रयुक्तम ?

(अ) कृषकम् (ब) कृषकेन

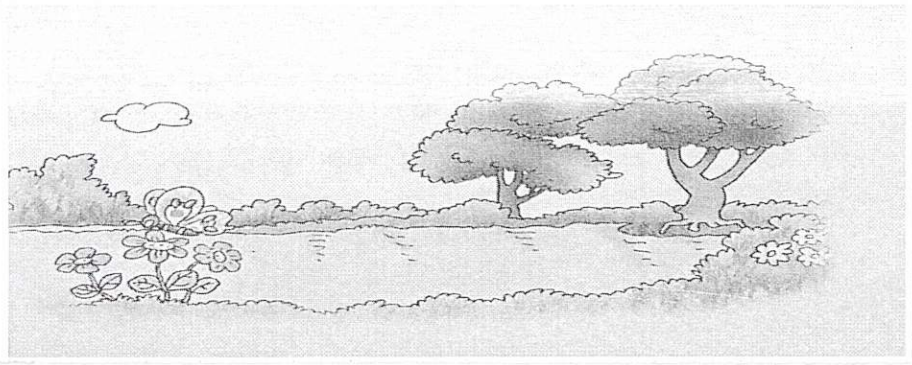
(स) कृषकस्य (द) कृषकः

खण्ड–'ख' रचनात्मकं–कार्यम्

प्र02 अधोदत्तंचित्रं दृष्ट्वा मंजूषायां सहायतया चतुर्वाक्येषु वर्णनं कुरुत– **(1X4=4)**

(चित्र को देखकर मंजूषा की सहायता से **चार** वाक्यों में चित्रवर्णन कीजिए)

स्तः, वृक्षौ, पुष्पाणि, तितिलिकाः, सन्ति, विकसन्ति, पुष्पाणम्, रसम्, पिबति

प्र0 3 अधोलिखित प्रश्नेषु वर्ण–संयोजन करुत– **(½X6=3)**

(नीचे लिखे प्रश्नों में वर्णों को जोड़कर लिखिए–, वर्ण–संयोजन कीजिए–)

(क) क् + अ + म् + अ + ल् + अ + म् =

(ख) ज् + आ + न् + अ + क् + ई =

(ग) आ + क् + आ + श् + अः =

(घ) ह् + इ + म् + आ + ल् + अ + य् + अ + म् =

(ङ) म् + आ + न् + अ + व् + अः =

(च) ई + श् + व् + अ + र् + अः =

प्र0 4 अधोलिखितं संवादं मंजूषायां प्रदत्त शब्दैः पूरयित्वा पुनः लिखत– **(½X6=3)**

(निम्नलिखित वार्तालाप को मंजूषा से उचित शब्द चुनकर **पुनः** लिखिए)

पितामहः – अनुज! त्वम् सर्वदा गीतम् आकर्णयसि (1) ..... च पश्यसि।

अनुजः – (शिरो नत्वा)

पितामहः – कदाचित् (2) ..... अपि शृणु।

अनुजः – (किंचित् न कथयति)

पितामहः – समाचारेण एव (3) ..... विकासः भवति।

अनुजः – जानामि (4) .....।

पितामहः – (5) ..... किमर्थं न आकर्णयसि ?

अनुजः – अद्यतः अवश्यम् एव (6) .....।

मञ्जूषा :–

आकर्णयामि, ज्ञानस्य, अहम्, चलचित्रं, त्वम्, समाचारान्

खण्ड– 'ग' अनुप्रयुक्तव्याकरणम्

प्र0 5 अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि विकल्पेभ्यः उत्तरं चित्वा लिखत– (½x6=3)

(निम्नलिखित प्रश्नों में विकल्पों से उचित उत्तर चुनकर लिखिए–)

i निम्न संस्कृत वर्णमाला में से **स्वरवर्ण** कौन–सा है ?

(क) क् (ख) च् (ग) अ (घ) त्

ii निम्न संस्कृत वर्णमाला में से **व्यंजनवर्ण** कौन–सा है ?

(क) आ (ख) इ (ग) उ (घ) म्

iii **'क्'** वर्ग का तृतीय (तिसरा) वर्ण कौन–सा है ?

(क) ग् (ख) द् (ग) ब् (घ) ङ्

iv इनमें से **संयुक्त** व्यंजन कौन–सा वर्ण है ?

(क) ष् (ख) क्ष् (ग) इ (घ) य्

v **'य् र् ल् व्'** किस प्रकार के वर्ण हैं ?

(क) अन्तस्थ (ख) ऊष्म (ग) स्पर्श (घ) प्लुत

vi इनमें से कौन–सा वर्ण **ऊष्म** व्यंजन है ?

(क) र् (ख) ल् (ग) श् (घ) ब्

प्र0 6 उदाहरणानुसारं रेखांकितपदानां लिङ्गं लिखत– (½x4=2)

(उदाहरण के अनुसार रेखांकित शब्दों के लिंग लिखिए–)

यथा –	प्रातः काले <u>सूर्यः</u> उदयति।	सूर्यः	पुल्लिङ्गम्
i	<u>देवः</u> प्रातः उत्तिष्ठति।	———	———
ii	सः <u>उद्यानं</u> गच्छति।	———	———
iii	वर्षायाम् <u>मयूरी</u> नृत्यति	———	———
iv	<u>अश्वः</u> तीव्रं धावति।	———	———

प्र0 7 अधोलिखितपदानां लिङ्गम् विकल्पेभ्यः अवचित्य उत्तराणि लिखत– (½x6=3)

(निम्नलिखित पदों का उचित विकल्पों से सही उत्तर चुनकर लिखिए)

i) फलम् – (क) पुल्लिंगम् (ख) नपुंसकलिंगम् (ग) स्त्रीलिंगम्

ii) नरः – (क) स्त्रीलिंगम् (ख) नपुंसकलिंगम् (ग) पुल्लिंगम्

iii) माला – (क) नपुंसकलिंगम् (ख) स्त्रीलिंगम् (ग) पुल्लिंगम्

iv) राधा – (क) पुल्लिंगम् (ख) नपुंसकलिंगम् (ग) स्त्रीलिंगम्

v) बालकः – (क) पुल्लिंगम (ख) स्त्रीलिंगम् (ग) नपुंसकलिंगम्

vi) पत्राणि – (क) स्त्रीलिंगम् (ख) नपुंसकलिंगम् (ग) पुल्लिंगम्

प्र0 8 प्रदत्तविकल्पेभ्यः द्विवचनरूपं चित्वा लिखत –(कोई चार प्रश्न) (½x4=2)

(दिए गए विकल्पों से **द्विवचन का** रूप चुनकर लिखिए–)

i)	सः –	(क) तौ	(ख) ते	(ग) त्वाम्
ii)	कः –	(क) काः	(ख) कौ	(ग) के
iii)	अहम् –	(क) वयम्	(ख) आवाम्	(ग) त्वम्
iv)	किम् –	(क) का	(ख) के	(ग) कानि
v)	त्वम् –	(क) युवाम्	(ख) यूयम्	(ग) तुभ्यम्

प्र0 9 कोष्ठकात् उचितम् उत्तरं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत– (½x4=2)

(कोष्ठक से उचित उत्तर चुनकर रिक्तस्थान को पूरा कीजिए–) (कोई चार प्रश्न)

यथा – ते —	पठन्ति।	(पठति / पठन्ति)
i	सः ——— ।	(हसति / हससि)
ii	अहम् ———।	(लिखावः / लिखामि)
iii	तौ ———।	(नमतः / नमथ)
iv	वयम् ———।	(पचामि / पचामः)
v	त्वम् ———।	(पठसि / पठन्ति)

खण्ड–'घ' पठित–अवबोधनम्

प्र0 10 निम्नलिखितं गद्यांशं ध्यानेन पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत–

(निम्नलिखित गद्यांश को ध्यान से पढ़कर निर्देशानुसार प्रश्नों के उत्तर दीजिए–)

उद्यानस्य चित्रम् उपरि प्रदर्शितम्। एतत् उद्यानं दिल्लीनगरे अस्ति। दिल्ली भारतस्य राजधानी अस्ति। राष्ट्रपति भवनस्य परिसरे विद्यमानम् अमृत–उद्यानम् अस्ति। अत्र शताधिक–प्रकारकाणि पाटल पुष्पाणि सन्ति। सामान्यतः पंच सहस्रः अधिकानि ऋतु पुष्पाणि च सन्ति। रमणीयः निसर्गः विविधैः वर्णैः सर्वेषां चित्तम् आकर्षति। तादृशानां वर्णानां परिचयम् अस्मिन् पाठे प्राप्नुमः। वयम् अत्र विविधानि पुष्पाणि पश्यामः। भारतस्य महामहिम राष्ट्रपति अत्र निवासं करोति। इदम् उद्यानम् सुन्दरं रमणीयम् च अस्ति।

I **एकपदेन उत्तरत–** (कोई दो प्रश्नों का एकपद में उत्तर दीजिए) (½x2=1)

i उद्यानम् कुत्र अस्ति ?

ii उद्याने कानि सन्ति ?

iii उद्यानं कस्य भवनस्य परिसरे अस्ति ?

II **पूर्णवाक्येन उत्तरत–**(कोई **दो** प्रश्नों का पूर्णवाक्य में उत्तर दीजिए) (1x2=2)

i उद्याने कति प्रकाराणि पुष्पाणि सन्ति ?

ii उद्यानं कीदृशम् अस्ति ?

iii रमणीयः निसर्गः केषां चित्तम् आकर्षति ?

III **निर्देशानुसारम् उत्तरत–** (निर्देशानुसार **दो प्रश्नों** के उत्तर दीजिए) (1x2=2)

i दिल्ली भारतस्य ..... अस्ति ।

(क) नगरी (ख) राजधानी (ग) वनम्

ii अत्र शताधिक–प्रकारकाणि ..... पुष्पाणि सन्ति ?
(क) पाटल (ख) जपापुष्पम् (ग) कमलम्

iii 'पुष्पम्' इति पदस्य बहुवचनरूपं किम् भवति ?
(क) पुष्पे (ख) पुष्पाणि (ग) पुष्पं

प्र0 11 अधोलिखितं नाट्यांशं ध्यानेन पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत–
(निम्नलिखित नाट्यांश को पढ़कर निर्देशानुसार प्रश्नों के उत्तर दीजिए–)

शिक्षकः – वयम् अत्र किं किं पश्यामः ?

श्रद्धा – सर्वत्र विविधानि पुष्पाणि, हरितानि पर्णानि, खगाः जन्तवः च सन्ति इति पश्यामः।

शिक्षकः – सत्यम्। एवमेव तेषां वर्णाः अपि विविधाः। यथा श्रद्धा वदति 'हरितानि पर्णानि' इति, अत्र पर्णस्य कः वर्णः ?

छात्राः – (सर्वे) हरितः।

श्रद्धा – अत्र वृक्षस्य उपरि शुकः अस्ति। सः अपि हरितवर्णेन शोभते।

शिक्षकः – श्रद्धे! तव इष्टवर्णः हरितः इति चिन्तयामि। अत एव हरितवर्णम् एव पश्यसि खलु।

मेधा – आचार्य! अत्र काकः अपि अस्ति, यस्य वर्णः कृष्णः। एवं पिकस्य अपि वर्णः कृष्णः।

I **एकपदेन उत्तरत––**(कोई दो प्रश्न) (½X2=1)

i वृक्षस्य उपरि कः अस्ति ?

ii काकस्य वर्णः कीदृशः अस्ति ?

iii पिकस्य वर्णः कीदृशः अस्ति ?

II **पूर्णवाक्येन उत्तरत––**(कोई दो प्रश्न) (2X1=2)

i श्रद्धा अत्र कानि पश्यति ?

ii श्रद्धायाः इष्टवर्णः कः अस्ति ?

iii शिक्षकः श्रद्धां किं कथयति ?

III **निर्देशानुसारम् उत्तरत** – –(कोई दो प्रश्न) (1X2=2)

i श्रद्धा कानि पश्यति ?
(क) पुस्तकानि (ख) फलानि (ग) पुष्पाणि

ii कः हरितवर्णेन शोभते ?
(क) काकः (ख) शुकः (ग) जन्तवः

iii 'वयम्' इति पदे किम् वचन अस्ति ?
(क) एकवचनं (ख) द्विवचनं (ग) बहुवचनं

प्र0 12 **उदाहरणानुसारं अधोलिखितान् समयवाचकान् अंकान् पदेषु लिखत–** (½X6=3)
(उदाहरण के अनुसार अंकों में लिखे समय को शब्दों में लिखकर रिक्तस्थान को पूरा कीजिए–)

यथा :– सः (7:30)..... वादने अध्ययनं करोति। **उत्तर** :– सार्ध–सप्तवादने

i रमा (9:15) ..... वादने विद्यालयं गच्छति।

ii सतीशः (12:30) ..... वादने भोजनं करोति।

iii तस्य यानं (5:00) ..... वादने आगच्छति।

iv गोपालः (6:15) ..... वादने गोदोहनं करोति।

v माता (10:30) ..... वादने कार्यालयं गच्छति।

vi श्रद्धालु (6:45) ..... वादने मन्दिरर्दानं करोति।

प्र013उदाहरणानुसारं अधोलिखितवाक्येषु मंजूषातः शिष्टाचारपदं लिखन्तु–(कोई चार) **(1X4=4)**

(उदाहरण के अनुसार नीचे लिखे वाक्यों में मंजूषा से शिष्टाचार युक्त शब्द लिखिए–)

यथा :– युवकः मातापित्रोः **सेवां** करोति।

(क) सा दुर्बलानां ..... करोति।

(ख) सर्वेषु प्राणिषु ..... भवतु।

(ग) सर्वे छात्राः पाठशालायाः ..... कुर्वन्तु।

(घ) वयं सर्वे अतिथीनां ..... कुर्मः।

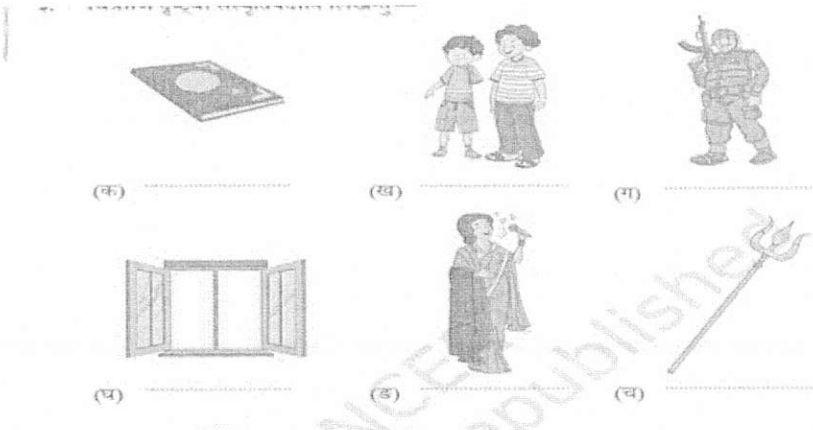
(ङ) परस्परं छात्रेषु ..... भवतु।

मञ्जूषा :–

नियमपालनं, मैत्रीभावः, **सेवां**, साहाय्यं, सत्कारं, दयाभावः

प्र0 14 निम्नलिखितानि चित्राणि दृष्ट्वा संस्कृतपदं लिखत – **(½X6=3)**

(नीचे दिए गए चित्रों को देखकर संस्कृत शब्द लिखिए–)

NCERT Published

---000---